

Tálas Péter

Az aszimmetrikus szlovák–magyar viszonyról

Jelen írás a szlovák–magyar kapcsolatokat meghatározó aszimmetrikus viszony néhány területére és elemére kívánja felhívni a figyelmet. Ezek az aszimmetriák rendkívül különböző – például történeti, aktuálpolitikai, kommunikációs – szinten jelentkeznek, melyek közül valamennyi önálló és részletes vizsgálatot igényel. Ilyen értelemben írásunk csupán vitaindító, teljességre nem törekedhet.

Az 1980-as évek végétől, az 1990-es évek elejétől a kelet-közép-európai társadalmak globalizálódó világunkban nem csupán egy európai, hanem egy intenzív nemzeti integrációs folyamatot is megélnék. Ez utóbbi – melyet nevezünk renacionalizációnak – természetes velejárója annak, hogy térségünkben a bipoláris világrend bukása után véget ért a korlátozott szuverenitásnak az az időszaka, amely a második világháborút követő több mint negyven évben volt jellemző. Vagyis az itteni nemzetek visszatértek a nemzetfejlődésnek arra az útjára, amelyről 1945 után letérni kényszerültek.

Egy időben, más korban

Bár a renacionalizáció térségünk egészét érinti, a folyamat a különböző nemzetek esetében – államjogi helyzetüktől, társadalmuk összetételétől és szerkezetétől, demokratikus politikai hagyományaik minőségétől, kulturális tradícióiktól, gazdaságuk nyitottságától és fejlettségétől függően – meglehetősen eltérő mélységű, intenzitású és tartalmú volt, és az még ma is. A huzamosabb ideje önálló államisággal rendelkezők esetében (s ilyenek tekinthető Magyarország is) ez többnyire

csupán nemzeti érdekeik újrafogalmazását, gazdaságuk és állami külpolitikájuk nemzeti alapokra helyezését jelenti, továbbá nemzeti konszenzus megteremtését néhány, a közösség egésze számára kulcsfontosságú gazdasági és társadalmpolitikai kérdésben. Mások esetében azonban – gondoljunk térségünk korábbi föderatív államainak felbomlására, s jelen esetben különösképpen a cseh–szlovák szétválásra – az önálló nemzetállam első ízben való megteremtésének lehetőségét jelentette, annak minden társadalmi, politikai és intézményi kellékével együtt. A Szlovákiához hasonlatos fiatal nemzetállamokban most zajlik tehát az európai társadalmakra történetileg jellemző nemzeti integrációnak az a szakasza is, amely a hosszabb állami múltra visszatekintő nemzetek esetében már korábban (a 19. vagy a 20. században) megkezdődött. Ilyen folyamat például a nemzeti történelem felfedezése (a közös kelet-közép-európai történelemtől való elkülönítése), vagyis a nemzetközpontú történelemszemlélet megteremtése annak érdekében, hogy egységes történelmi tudatot, homogén nemzetállami szemléletet alakítsanak ki társadalmukban. Közismert, hogy térségünk nemzeti többnyire szomszédjaik és kisebbségeik ellenében alakították ki törté-

nelemszemléletüket és nemzettudatukat, továbbá az is, hogy e folyamat még az olyan nemzetek között sem zajlott viták és konfliktusok nélkül, melyek államisága jelentősebb múltra tekint vissza. Elég, ha csak a dákoromán kontinuitásról vagy a kettős honfoglalásról folyó korábbi magyar–román diskurzusra gondolunk.

Az 1993-ban önállóvá vált Szlovákia abból a szempontból is különleges, hogy a cseh–szlovák szétválást követően egy arányaiban megnövekedett magyarsággal szemben fogalmazza meg önmagát. Napjaink szlovák nacionalizmusa e tekintetben markánsan különbözik az önálló államiságukat a szlovákokkal azonos időpontban elnyert csehek nacionalizmusától. Ez a sajátos cseh történelmi fejlődés következtében (a Habsburg Birodalmon belüli viszonylagos elzárttság és önállóság, a csonka társadalmi jellegből fakadó „cseh demokratizmus”, a cseh–német szembenállásból eredő kisnemzetiség-tudat, a kisebb testvér szlovákokkal szembeni látnens etnocentrizmus, az etnikai és az állami határok egybeesése stb.) 1993-at követően sokkal inkább a kelet-közép-európai térségből való egyfajta virtuális elszakadási szándékban, napjainkban pedig az euroszepticismusban jelentkezik. De különbözik az egyébként ugyancsak intenzív szerb nacionalizmustól is, amely nem elsősorban a magyarokkal, hanem az albánokkal, horvátokkal és bosnyákokkal szemben definiálja magát.

Leginkább talán a román nacionalizmus-hoz hasonló, azzal a nem lényegtelen különbséggel, hogy ez utóbbi különböző okok miatt – hosszabb állami múlt, Erdélyre koncentráltág, a független Moldovához fűződő sajátos román viszony, nagyszámú (mintegy hárommillió) román „munkavállalói kisebbség” megjelenése Európában stb. – napjainkra látenssé vált

és gyengült. Ezt a történetileg meghatározott nacionalizmust a fiatal nemzetállamok esetében nemcsak tudomásul kell vennünk, hanem számos sajátossága (elsősorban a szuverenitásra és a területi integritásra való érzékenysége) iránt jóval nagyobb megértést kellene tanúsítanunk annak érdekében, hogy a szlovák–magyar kapcsolatokat normális mederbe terelhesük. Egyszerűen azért, mert döntően abból fakad, hogy a kelet-közép-európai társadalmak más és más történelmi időszakot élnek meg nemzeti integrációjuk tekintetében.

Annál is inkább szükség lenne a megértésre, mert térségünk helyzetét tovább bonyolítja, hogy az itteni társadalmak egy olyan történelmi korszakban tértek vissza a nemzeti integráció útjára, amikor modernizációjukhoz elengedhetlenné vált a nyugati centrumországok támogatása, az európai integrációba való bekapcsolódásuk, s amikor mindennapjaikat egyre több területen éri el a globalizáció integráló ereje is. E folyamatok ugyanis eleve korlátok közé szorítják a nemzeti integráció egyik központi céljának, a nemzeti szuverenitás kiteljesítésének lehetőségeit.

Az itteni államoknak az Európai Unióhoz való közeledése, majd belépése azt eredményezte, hogy az unión belüli kölcsönös függőség és határainak a „négy szabadság” általi átjárhatósága korlátozza képességeiket tradicionális szuverenitásuk és autoritásuk teljes körű fenntartására. A magyar közbeszéd hajlamos felületesen és indulatosan úgy fogalmazni, hogy „Szlovákiában elnyomják a magyarokat”. A valóság ezzel szemben az, hogy bár a szlovákiai magyarságot nem illetik meg a kollektív kisebbségi jogok, s nem rendelkeznek autonómiával, még személyhez kötöttekkel sem, helyzetüket mégis az európai kisebbségek középmezőnyének felső részéhez

sorolják a kisebbségi szakértők. Mi persze hozhatjuk példának a skandináv országok kisebbségpolitikáját vagy a dél-tiroli autonómiát, de tisztában kell lennünk azzal, hogy ezek Európában is egyedülálló és különleges esetek. Megvalósításuk – a bipoláris időszakot követő kelet-közép-európai helyzetnél sokkal nyugalmasabb időszakban is – hosszú évtizedeket vett igénybe (az olaszok csupán a második világháború után 27 évvel fogadták el a dél-tiroli autonómia jelenlegi modelljét).

A nemzeti szuverenitás kapcsán látnunk kell továbbá azt is, hogy rendelkezésre álló belső tőke híján térségünk legtöbb állama rákényszerült a külföldi tőke bevonására, a multinacionális vállalatok becsalogatására, s a nemzeti vagyon feletti rendelkezés átruházásának ilyen rövid idő alatti, ennyire radikális mértékű megváltoztatása alapvetően módosította képességeiket nemzeti érdekeik érvényesítésére. S akkor még nem is említettük az információs és pénzügyi globalizáció hatásait, melyek az európai integrációnál drasztikusabban és spontánabb módon érintik, illetve amortizálják a szuverenitás elemeit. A nemzeti integráció ily módon való korlátozása a szuverenítésra és területi integritásra amúgy is érzékeny új nemzetállamok politikai elitjeit és társadalmait csak még érzékenyebbé teszi. Olyannyira, hogy például a területi autonómia kérdését szűkebb térségünk számos államának politikai elitje még ma sem a normál politikai ügymenet, hanem a létfenyegetéssel összefüggő és rendkívüli intézkedéseket feltételező biztonság szférájában értelmezi. Koszovó, Abházia és Dél-Oszétia függetlenségének egyoldalú elismerése pedig csak tovább erősíti e szemléletet.

Persze ne felejtjük el, hogy mi magunk sem vagyunk mentesek a renacionalizáció gyermekbetegségeitől! Eleddig a magyar politikai elit is képtelen volt kialakítani egy

konszenzusos, modernizációs nemzetfogalmat, így míg egyik része továbbra is e fogalom kisajátítására tesz kísérleteket, a másik rész – egyfajta avított és meghaladottnak vélt fogalomként tekintve a nacionalizmusra – igen nehezen hajlandó tudomásul venni, hogy az európai integráció nem ad, mert nem adhat választ a nemzeti integráció számos lezáratlan kérdésére. A nemzetfogalommal kapcsolatos megosztottság jelentősen megnehezíti a nemzeti érdekek számos elemének azonosítását, illetve konkrét megfogalmazását, ily módon az ezekkel kapcsolatos hosszabb távú nemzeti stratégiák kialakítását is. Ezekhez tartozik többek között a határon túli magyarsághoz fűződő viszony kérdése is. Többek között, de praktikus értelemben korántsem elsősorban. A helyzet ugyanis az, hogy a magyar társadalom a politikai elit megosztottsága miatt még az államhatárainkon belüli nemzeti integráció, például a nagy gazdasági és társadalompolitikai kérdések megoldásának stratégiai jellegű meghatározása terén sem képes igazán továbblépni. Márpedig a történetileg kialakult aszimmetria mellett – Szlovákiában mintegy félmilliónyi magyar él, míg Magyarországon csupán 18 ezer szlovák, ami számos tekintetben eleve illuzórikussá teszi a magyar–szlovák kapcsolatok esetében oly sokszor hangoztatott reciprocitás elvét – épp a nemzeti integráció egy helyben topogása tesz bennünket eszköztelenné a határainkon túli magyarsággal szembeni felelősségvállalás terén.

Az elitek európaizáltságának foka

A történelmileg meghatározott kelet-közép-európai nacionalizmusok nem jelentik persze azt, hogy a nemzeti integrációknak

olyan konfliktusokkal terhelt módon kell végbemenniük, mint azt az 1990-es évek első felében a Balkánon tapasztaltuk, vagy tapasztaljuk most – igaz, jóval szolidabb formában – Szlovákiában. A renacionalizáció intenzitásában és konfliktusosságában ugyanis kulcsszerepe van a politikai elit magatartásának. Többek között azért, hogy mennyire engedi a nagypolitika szintjén érvényesülni a nacionalizmust, különösen annak konfrontatív, szélsőséges formáit. Ez utóbbiakat térségünk legtöbb politikai elítje a NATO-hoz és az Európai Unióhoz való csatlakozás folyamán például igyekezett marginalizálni – a Dzurinda-kormány idején Szlovákiában is. 2004 után azonban ez a külső fegyvelmező erő jelentősen gyengült. Egyrészt azért, mert a térség legtöbb országa az Európai Unió tagja lett, s így politikusaink egy része egyszerűen úgy vélte, lazíthat a nacionalizmus kordában tartásán, mivel ma már nem kell eleget tennie az európai elvárásoknak. Másrészt azért, mert a kisebbségi kérdés megítélésében komoly változás következett be Nyugat-Európában is.

2001 szeptemberét, még inkább pedig 2005 júliusát – vagyis a New York-i és a londoni terrortámadásokat – követően ugyanis a gyakorlatban megkérdőjeleződött a kisebbségi közösségek békés egymás mellett élésére alapozott multikulturális társadalmi integráció nyugati modellje. Kiderült, hogy nem csupán a kisebbség szegregációja jelent kihívást, hanem a kisebbségek önszegregációs törekvései is komoly biztonsági problémákat vethetnek fel. Ez, továbbá a balkáni konszolidáció keserű tapasztalatai (elsősorban Bosznia-Hercegovinában, valamint Koszovóban) a korábbiakhoz képest – ha az elvek szintjén nem is, de – a gyakorlatban kissé más megvilágításba helyezték a kelet-közép-európai nacionalizmusok nyu-

gati megítélését. Annyiban biztosan, hogy térségünk számos országában a nacionalizmusok háttérbe szorítását a korábbiaknál erősebben tette függővé a politikai elit európaizáltságának mértékétől. Az elit ugyanis fékezheti, meglovagolhatja vagy éppen felkorbácsolhatja azt a nacionalizmust, melyet a nemzeti integrációhoz szükségesnek vél. És cseppet sem mindegy, hogy melyik megoldást választja.

Az Európai Unió 2004-es bővülését követően térségünk szinte valamennyi új EU-tagországában egyre aktívabbá váltak az eliteknek azok a csoportjai, melyek hatalmi céljaik elérése érdekében időről időre kihasználják a nacionalizmust. S bár lehet, hogy összességében valóban elutasítják ennek szélsőséges formáit, de hajlamosak úgy tenni, mintha a populista nacionalizmussal való taktikai kokettálásuk nem erősítené, nem legitimálná a nacionalizmus szélsőséges formáit és szervezeteit.

Felettébb sajnálatos, hogy e tekintetben térségünkben Magyarország az egyik legszembetűnőbb példa. Attól, hogy a Magyar Gárda és a Nemzeti Őrsereg mára a politikai elit egésze számára kellemetlen nyüggé vált, az elitnek az a része, amely megnyilatkozásaival és döntéseivel (például azzal, hogy az amerikai szabadságfelfogást érvényesíti egy az amerikai politikai kultúrától eltérő közegben) hozzájárult e csoportok létrejöttéhez, ma felelősen nem tehet úgy, mintha az egész kérdés csak és kizárólag a kormány problémája lenne.

Az sem igazán meggyőző érv, hogy szélsőséges nacionalista megnyilvánulások kizárólag a kormány politikájával szembeni elégedetlenség melléktermékei. A szlovák példa éppen azt bizonyítja, hogy korántsem olyan szoros és törvényszerű az összefüggés az ország gazdasági teljesítménye, a társadalom szociális helyzete és a szélsőséges nacionalizmus

között. Az ellen sem nagyon tiltakozhatunk, ha Robert Fico nyilatkozataiban az elit említett csoportjait összeköti a Magyar Gárdával vagy a Királyhelmeceen masírozó őrsereggel.

Megítélésünk szempontjából azonban a legkínosabbak azok a kommentárok, melyek a szlovák miniszterelnöknek a magyar fasisztákra vonatkozó megjegyzéseierő a magyar kormányzatot oly módon okolják: a magyar miniszterelnök kezdte el lefasisztázni a Magyar Gárda típusú csoportocskákat. Kínosabbak, mert azt sugallják – ismét csak legitimálva a szélsőséges nézeteket és újabb muníciót adva a hivatalos Pozsonynak –, hogy nemzeti alapon megengedhető a magyar neofasisztákat jobbaknak tartani, mint külföldiakat. Az ugyanakkor kétségtelenül felvethető kérdés, hogy vajon a nemzeti integráció megoldatlanságának nincs-e torzító hatása a magyar társadalom egészének nemzeti identitására. S itt nem elsősorban a magyar gépkocsikon elszaporodó, s nem mellesleg szomszédainkat vélhetően irritáló Nagy-Magyarország matricákat tarthatjuk figyelemre méltónak, még csak nem is az utóbbi években megalkult etnocentrikus és rasszista ún. hagyományőrző civil szervezeteket, hanem mindenképp a szélesebb magyar társadalomban a rendszerváltás óta (a közvélemény-kutatások által is kimutatott módon) felerősödött idegenelleneséget.

A másik oldalon persze kétségtelen az is, hogy Magyarország soha nem tartozott és ma sem tartozik azok közé az országok közé, amelyekben a politikai elit bármely csoportja is rendszeresen előhívna vagy felkorsólna a nacionalizmust, miként történt ez az 1990-es évek első felében a Balkánon, illetve történik 2006 óta Szlovákiában. Azóta ugyanis, hogy Jan Slota Szlovák Nemzeti Pártja bekerült Robert Fico kormányába, északi szomszédunknál a nagypoli-

tika szintjére emelkedett a szélsőséges és konfliktusokat szító nacionalizmus. S ez egyedi jelenség térségünkben. Mert bár szélsőséges politikai csoportok szinte mindenütt vannak Kelet-Közép-Európában, nem mindegy, hogy az utcán masíroznak, vagy a politikai döntések centrumában foglalnak helyet. Nem mindegy, hogy a szélsőséges nacionalizmus egy a politikai elit egésze által elítélt marginalitás, vagy a kormányzat és az államapparátus egészét átható – hogy ne mondjuk: rendszerszervező – ideológia. S ezen az alapvető különbségen Magyarország és Szlovákia között jöttányit sem változtat az, hogy Jan Slota pártja demokratikus úton jutott a parlamentbe és a pozsonyi kormányba, hogy Szlovákiának jelenleg jobbak a gazdasági mutatói, s hogy a szlovák miniszterelnök – többek közt a magyar és az európai politika nyomására – a háttérben és csendben olykor korigálja a szélsőséges nacionalizmus ihlette eredeti döntéseket. Miközben ugyanis Robert Fico felháborodottan utasította vissza – ultimátumnak nevezve – a magyar külügyminiszternek a szlovák iskolatámogatási gyakorlatot bíráló megjegyzéseit, a révkomáromi találkozóig a pozsonyi kormányzat kilenc magyar iskola támogatására mégiscsak talált forrásokat, még ha a pályázat lezárulását követően is. A kölcsönös tankönyvcserére vonatkozó magyar javaslatot követően pedig megoldódott a helységnevek magyar feltüntetéseinek kérdése a szlovákiai magyaroknak szánt tankönyvekben.

Instrumentális és kommunikációs hátrány

Persze e tekintetben se legyenek illúzióink a politikai aszimmetria gyors feloldásának lehetőségével kapcsolatban. A magyar kérdés és a konfliktusokat szító nacionaliz-

mus állami szintről való letaszítását Szlovákiában aligha érhetjük el Magyarországról. Ez nem csupán annak jól szervezettsége és kifinomult kidolgozottsága miatt reménytelen, s nem csupán azért, mert a nacionalizmus ilyen vagy olyan mértékben, de jelenleg áthatja a szlovák politikai elit egészét. Igen komoly korlátot jelent az is, hogy a magyar politikai elit – miként az elmúlt több mint másfél évtizedben – valójában továbbra sem képes belpolitikai hatalmi játszmáitól elkülönített stratégiai kérdésként kezelni a határon túli magyarok ügyét.

Ez persze nem jelenti azt, hogy ne értené egyet, vagy ne kötne akár taktikai kompromisszumokat is bizonyos kérdésekben. Sokkal inkább arról van szó, hogy ezeket rendre felülírják a belpolitikai hatalmi ambíciók. Az igazsághoz ugyanakkor hozzátartozik az is, hogy miközben a politikai eliten belüli esetleges stratégiakonszenzus kétségtelenül megnövelné érdekérvényesítő képességünket Szlovákiával szemben, az már korántsem biztos, hogy gyorsan és konfliktusok nélkül eredményre is vezetne. Annyi azonban mindenképpen elérhető lenne, hogy megkezdődjön egy a jelenleginél átgondoltabb, szisztematikusabb, kiszámíthatóbb és távlatosabb politikai aprómunka. Különösen azokon a területeken – így mindenekelőtt a határ menti, a kistérségi és általában a civil társadalmak együttműködése terén –, amelyeken Magyarország a legtöbbet teheti a szlovákiai magyar kisebbségért és annak érdekében, hogy északi szomszédunknál maga a szlovák társadalom veszen véget a kormányzati szintre emelt konfliktusteremtő nacionalizmusnak.

Itt azonban ismét fel kell hívnunk a figyelmet egy általánosabb problémára. Nevezetesen annak következményeire, hogy a rendszerváltást követően térségünk politikai elitjei nem helyeztek súlyt a

civil társadalom kialakítására és a politikába való bevonására, mi több – a gazdasági visszaesés, a munkanélküliség növekedése, a szociális feszültségek, illetve a piacgazdasági reformok gyors bevezetése miatt –, lényegében érdekeltek voltak abban, hogy az állampolgári aktivitás alacsony szinten maradjon. A piacgazdaság létrehozásának, a világgazdasági reintegrációnak és a demokráciának az egyidejű bevezetése gyakran csak a demokrácia legyengítésével volt végrehajtható, mert a vesztesek (különösen azok, akik önhibájukon kívül váltak azzá) érdekérvényesítő képességét a politikai elit minimalizálta. Ennek következtében a térség társadalmainak bizalma a demokratikus intézményekkel és a politikai elittel kapcsolatban erodálódott, s ami talán ennél is fontosabb: nem erősödhetett meg az a demokratikus politikai nyilvánosság, amely – nyugati mintára – képes lenne diszkreditálni a szélsőséges nacionalizmust.

Mindez alapvetően nehezíti meg a szélsőséges és konfliktusteremtő nacionalizmus háttérbe szorítását, különösen az EU-csatlakozás utáni elbizonytalanodás időszakában, amikor a választók – akik úgy vélték, hogy a csatlakozás az 1989-ben megkezdett rendszerváltás utolsó állomása, amelyet majd nyugalom és biztonság követ – azokat keresik, akik a rendet, a nagyobb létbiztonságot, a stabilitást és a nemzeti szuverenitás megerősítését ígérnek. Vagyis a helyzet korántsem olyan egyszerű, mint azt sokszor hisszük. Kérdés például, hogy a magyar és szlovák civil társadalom napjainkban van-e olyan erős és kitartó, hogy eredményeket kényszerítsen ki a politikától, vagy a politika hathatós támogatása nélkül jelentékeny eredményeket érjen el.

Nem teszi könnyűvé a helyzet megoldását az sem, hogy a magyar politikusok és a hazai sajtó jelentős részében a szlo-

vák–magyar feszültség kapcsán jóval erőteljesebb az indulat, mint a megoldáshoz szükséges körültekintés, több az előítélet, mint a tényleges lehetőségeink ismerete. Miközben ugyanis kétségtelen aszimmetria áll fenn a két ország szélsőségeinek politikai pozícióját illetően, fordítva – mint azt jeleztük – legalább ekkora hátrányunk mutatkozik a feszültségeket okozó konkrét konfliktusok kezelési lehetőségeinek terén.

Íme, néhány példa! Egy semleges megfigyelő számára például felettébb nehéz bizonyítani, hogy Dunaszerdahelyen tudatos és politikailag inspirált magyarverésre került sor, ha a szlovák rendőrség – miként egyébként teszi – esetenként a szlovák és a lengyel szurkolókkal szemben is hasonló brutalitással lép fel. A brutalitás persze ettől még elítélendő marad, de nehezen fogadtatható el magyarellenesnek, még akkor sem, ha mi egyébként – joggal – így érzékeljük. De megemlíthetjük Malina Hedvig immár két éve húzódó ügyét is, mellyel kapcsolatban többen azt követelik, hogy a magyar kormány forduljon nemzetközi intézményekhez. A bökkenő csupán az – s ezt illene tudniuk a magyar–szlovák kapcsolatokról nyilatkozóknak –, hogy erre a nemzetközi jog előírásai szerint csak az érintettnek van lehetősége a nemzeti szinten lefolytatott eljárás jogerős befejezését követően, vagy a *fair trial* – a tisztességes eljárás – normájának megsértése esetén. Miként azt is illene tudniuk, hogy egy közös nyilatkozatban csupán olyan kitételek szerepelhetnek, amelyekkel mindkét fél egyetért. Hogy ez a miniszterelnökök legutóbbi találkozásánál – mint azt többen megjegyezték – felettébb általánosra sikeredett? Meglehet. De a kérdés Révkomáromban nem úgy vetődött fel, hogy több vagy ennyi, hanem úgy, hogy ez vagy semmi!

Nem tekinthetünk el saját dolgaink elfogulatlan megítélésétől sem! Felettébb ne-

héz például az EU-támogatások diszkriminációmentes elosztását követelni Pozsonytól akkor, ha egy ombudsmani jelentés hasonló problémákra hívja fel hazánkban a figyelmet. Különösen akkor, ha mi magunk hivatkozunk rendszeresen a reciprocitás érvényesítésének elvére a szlovák–magyar viszony kapcsán. Ugyancsak nehéz hitelesen tiltakozni a szlovák parlamentnek a Kárpát-medencei Magyar Képviselek Fórumával (KMFK) kapcsolatos határozata ellen akkor, amikor a magyar jogászoknak is komoly kétségei vannak afelől, hogy szerencsés dolog volt-e a KMFK-t a magyar szuverenitást megtestesítő Országgyűlés állandó intézményévé tenni. Végül felettébb nehéz új kezdeményezéseket komolyan felvetni anélkül, hogy részletesen meg ne vizsgáltuk volna például azt, miért nem sikerült megvalósítani (s ebben mekkora a saját felelősségünk) a szlovák és magyar miniszterelnök által 2007 júniusában jóváhagyott 14 pontos cselekvési programot. Még akkor is, ha eleve tudjuk, hogy borítékolva van a hat pont pozsonyi visszautasítása.

Végül látnunk kell azt az aszimmetriát is, amely a kommunikáció szintjén sújtja a magyar felet. Sújtja mindenekelett Szlovákiában, ahol a révkomáromi sajtótájékoztató volt az első eset, amikor a szélesebb közvélemény élő adásban ismerhette meg a magyar fél álláspontját! S ha figyelembe vesszük, hogy a találkozót követően a pozsonyi kormány szükségét érezte, hogy a három legfőbb szlovák állami vezető (a kormányfő, Gašparovič államfő és Paška házelnök) együttesen erősítse meg a hivatalos szlovák álláspontot a szlovák televízióban, akkor a magyar miniszterelnök fellépését aligha tekinthetjük hatástalannak. Így Révkomáromnak e téren is volt hozzádoka.

De Európában is hátrányban vagyunk a probléma kommunikációja terén, nem kis

részben éppen saját magunk miatt. Most ne azokra a véleményekre gondoljunk elsősorban, amelyek minden rossz alfáját és ómegáját a magyar miniszterelnökben látják. Ezek többnyire házi használatra készülnek, s közülük a szlovák–magyar viszony kapcsán csak kevés éri el az európai média ingerküszöbét. Sokkal súlyosabb probléma, hogy ezt a küszöböt Jan Slota uszító kijelentései sem igazán érik el. Nem érik el, mert Európa nem érti Slota nyelvét, nem érti a magyar–szlovák vitát (fogalma sincs arról, ki az a Szvatopluk, vagy ki az a Szent István), csupán azt látja, hogy e vita egyre rosszabb hatással van a kétoldalú politikai kapcsolatokra. A nyugati televíziók számára nem téma, mert vizuálisan egyszerűen unalmas egy olyan kelet-közép-európai politikus, akit szinkronizálni kell. Még akkor sem téma, ha a szövege egyébként magyarellenes és uszító. A Sándor-palota előtt és a Hősök terén a fasisztákra emlékeztető fekete

egyenruhában parádézó Magyar Gárda, vagy a Királyhalmecen alakzatban masírozó Nemzeti Őrsereg ugyanakkor igazi vizuális csemege az esti vacsorához. Most nem is beszélve arról, hogy a gárdák és őrseregek fasizmust idéző jelmezeinek és díszleteinek üzenetei Jan Slota szlovák nyelven megfogalmazott uszító nacionalizmusánál sokkal jobban dekodolhatók a nyugati közvélemény számára. Nem véletlen tehát az sem, hogy Révkömáromban Robert Fico a királyhalmeci incidens kapcsán nem a nacionalizmus, hanem a fasizmus magyar exportjáról beszélt. Valószínűleg nem sejtve azt, hogy két nappal később, a szlovák nemzeti ünnep napján, az észak-csehországi romaellenes pogromkísérlet során épp Szlovákia részéről valósul meg ilyesfajta export, a királyhalmecinél jóval látványosabb módon (500 cseh és szlovák szélsőséges, felgyújtott autók, 14 sérült, kétórás összecsapás). ■